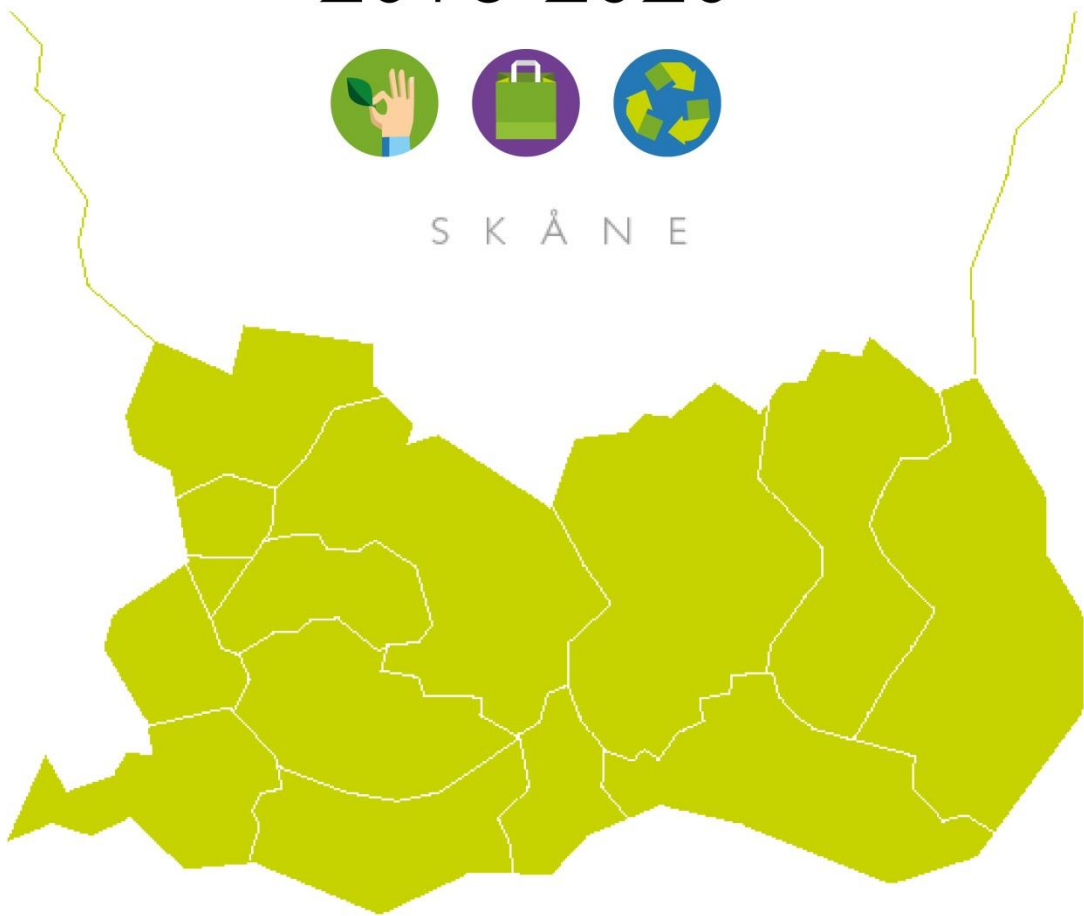

REGIONAL **KRETSLOPPSPLAN**

2016-2020

S K Å N E

Regional kretsloppsplan

FÖRORD	4
INLEDNING	5
Varför en regional kretsloppsplan?	5
Vad tycker regionen är viktigt?	6
Regional enkätundersökning	6
Kommunala workshoppar	8
Sysavs strategiska agenda	9
Barnperspektivet	10
KRETSLOPPSPLANENS UTVECKLING 2016-2020	11
Avfallsplanering är ett gemensamt arbete	11
Kretsloppsplanens fokusområden och effektmål till år 2020	12
Hållbar konsumtion för minskade avfallsmängder	13
Hållbar sortering med ökad återvinning	14
Hållbar hantering för en renare miljö	16
Strategier för kretsloppsplanens genomförande	18
Kommunikation	18
Tillgänglighet	18
Samverkan	18
Investeringar	18
Styrmedel	19
Innovation	19
Handlingsplaner för kretsloppsplanens genomförande	20
AVFALLSHANTERINGENS NULÄGE OCH FRAMTID	21
Regionens avfallshanteringen och omvärldens krav	21
Hushållens totala avfallsmängder	21
Textil	22
Matavfall	22
Förpackningar och tidningar	23
Farligt avfall	23
Transporter	24

Förord

Skåne är en region som växer, både befolkningsmässigt och ekonomiskt. Tillväxten är på många sätt positiv för samhällsutvecklingen, men den medför också utmaningar. Traditionellt hänger tillväxt och konsumtion ihop – hög tillväxt och ökad konsumtion ger ökade avfallsmängder.

För en hållbar utveckling av samhället, där vi kan tillgodose våra behov idag utan att äventyra nästa generations möjligheter att tillgodose sina, behövs en mer hållbar konsumtion med minskade avfallsmängder. Vi behöver bli bättre på att minska mängden avfall samtidigt som vi återanvänder och återbrukar mer. Det avfall som ändå uppkommer behöver vi hantera på ett så miljövänligt sätt som möjligt. Detta förutsätter att vi som bor och är verksamma i vår region börjar göra andra val och agera på nya sätt, i vår vardag hemma, i skolan och på jobbet. För att det ska ske behöver möjligheterna att göra de rätta valen bli fler och det är här den regionala kretsloppsplanen kommer in.

Denna regionala kretsloppsplan är resultatet av många aktörers gemensamma tankearbete kring framtidens avfallshantering. Tillsammans har Sysav och dess 14 ägarkommuner samarbetat för att komma överens om gemensamma inriktningar för utvecklingen av regionens avfallshantering. De gemensamma fokusområden och mål som har arbetats fram visar på ett tydligt utvecklingsbehov av avfallshanteringen i flera led. Från påverkan på den enskilda kommuninvånarens val och beteende i sin vardag via utformningen av insamlingssystemen till en miljöriktig och kvalitetssäker hantering av det insamlade och sorterade material som sker i nästa led.

Det här är ett strategiskt dokument för utvecklingen av regionens avfallshantering till år 2020. För att arbetet med kretsloppsplanens genomförande ska bli framgångsrikt behöver vi vara många som hjälps åt, både i våra yrkesroller och som privatpersoner. Vi hoppas att du vill vara med i arbetet för en mer hållbar avfallshantering i vår region.

Underskrift

Ordf Sysavs styrelse

Vice ordf Sysavs styrelse

Inledning

VARFÖR EN REGIONAL KRETSLOPPSPLAN?

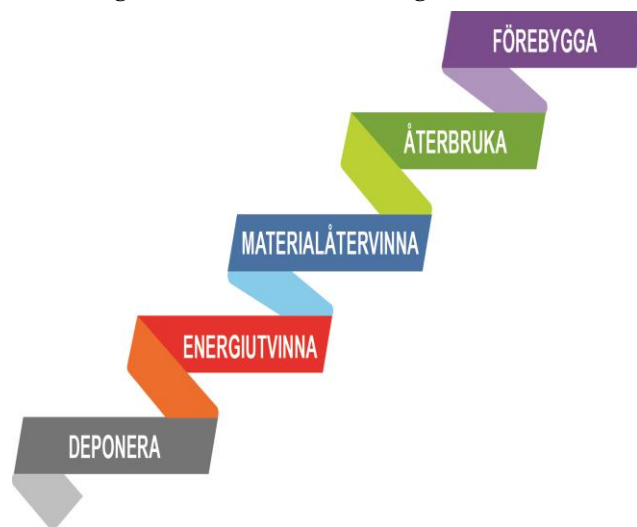
En regional kretsloppsplan är ett strategiskt dokument för alla kommuner i regionen samt för det kommunägda bolaget Sysav. Den regionala kretsloppsplanen är ett komplement till de avfallsplaner som varje kommun tar fram och dokumenten har samma fokusområden och samma effektmål. Där de kommunala avfallsplanerna visar på lokala förutsättningar och utmaningar, visar kretsloppsplanen på de gemensamma regionala möjligheterna, att tillsammans skapa både en hållbar lokal och regional avfallshantering. Med gemensamma åtgärder skapas goda förutsättningar att nå de effektmål som satts till år 2020.

En regional kretsloppsplan är också en viktig länk mellan det arbete som sker i varje kommun utifrån de kommunala avfallsplanerna och det arbete som sker inom bolaget Sysav utifrån dess strategiska agenda med handlingsplaner. Genom att ha satt upp en gemensam riktning med gemensamma fokusområden och gemensamma effektmål har alla som arbetar med hushållens avfallshantering i regionen samma karta och målbild.

Avfallshierarkin

Det finns en överenskommelse inom EU att arbeta enligt en speciell avfallshierarki. Det innebär att försöka hantera varje enskild typ av avfall så högt upp i hierarkin som möjligt. Avfallshierarkins fem steg är deponering, energiutvinning, materialåtervinning, återbruk och förebyggande. Ju högre upp i hierarkin man kommer, desto bättre för miljön.

Trenden är att vi rör oss uppåt i avfallshierarkin. Idag är materialåtervinningen och den biologiska behandlingen tillsammans större än energiutvinning från förbränning vilket är positivt. Deponering sker endast i mycket liten skala. Men samtidigt ökar den totala mängden hushållsavfall. Den största utmaningen är att förebygga avfall genom att konsumera smartare och återbruka mer. För att bli framgångsrika i det arbetet krävs gott samarbete och god samordning. Här spelar en regional kretsloppsplan en viktig roll. Att arbeta för beteendeförändringar och för minskade avfallsmängder innebär ett långsiktigt arbete i hela regionen. Med en gemensam regional handlingsplan finns möjligheter att stärka insatserna och att ytterligare klättra uppåt i avfallshierarkin. På så sätt ökar även möjligheterna att nå effektmålen till år 2020.

VAD TYCKER REGIONEN ÄR VIKTIGT?

För att nå de uppsatta målen 2020 behöver många aktörer vara med och bidra i arbetet. Därför är det av betydelse att undersöka vad alla samarbetspartners tycker är viktigt att fokusera på, innan målen fastställs. Följande underlag togs fram genom fyra olika aktiviteter; regional enkätundersökning, kommunala workshoppar, arbete med och utdrag från Sysavs strategiska agenda samt barnsamtal för att få barnens perspektiv på framtidens avfallshantering.

Regional enkätundersökning

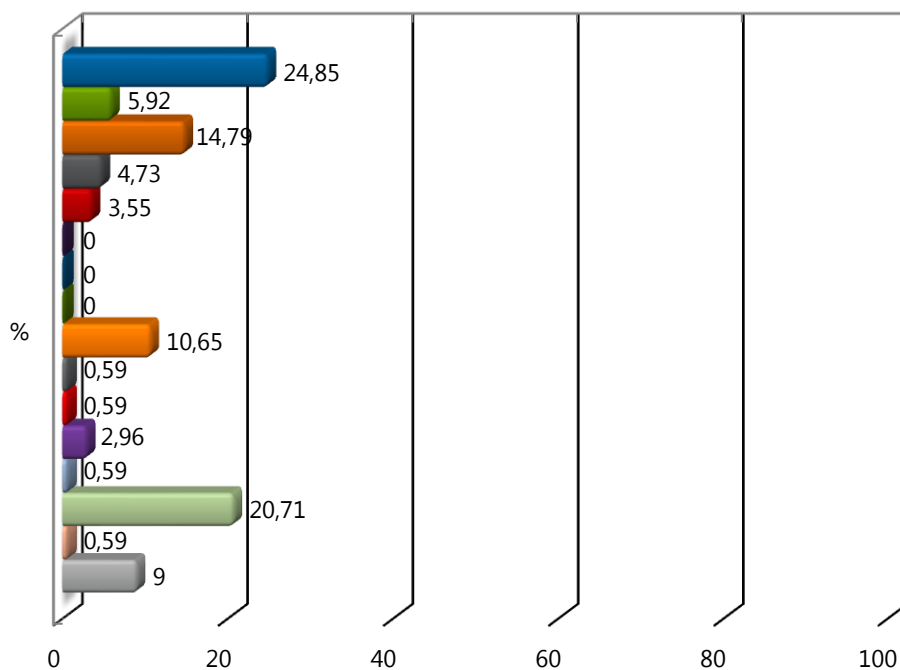
Som ett första steg i det regiongemensamma arbetet med kommunernas avfallsplaner och regional kretsloppsplan genomfördes en web-enkät, riktad till kommunala tjänstemän och politiker. Syftet med enkäten var att få en övergripande bild av politikernas och tjänstemäns associationer och uppfattningar kring avfallshandlingens framtid i den egna kommunen samt i regionen. Undersökningen genomfördes mellan den 17 september och den 17 oktober 2014. Enkäten bestod av totalt 21 frågor, med fokus på hur viktigt de anser att det är att utveckla och förbättra olika avfallsområden som kan kopplas till avfallshierarkin (förebygga, återbruka, materialåtervinna, energiutvinna, deponera). Enkäten skickades ut till tjänstemän och politiker i varje kommun samt även till tjänstemän inom Sysavs organisation. Totalt för regionen inkom 253 enkätsvar.

Enkätens resultat gör inte anspråk på att ge en heltäckande bild av synen på framtidens avfallshantering i kommunen och regionen, men svaren kan användas som en indikation på hur tjänstemän och politiker ser på utvecklingen av avfallsarbetet i kommunen och regionen.

Av enkätens resultat framgår det att många delar av avfallsarbetet anses som viktiga, men på den avslutande frågan skulle de svarande ange vilket område man ser som allra viktigast att förbättra under 2016-2020 och i de svaren kan ett mönster skönjas. Flest, en av fyra svarande, har valt förebyggandearbete som prioriterat område, medan en av fem valde kommunikation och beteendepåverkan. På tredje plats kom materialåtervinning och på fjärde plats hamnade insamling och omhändertagande av farligt avfall.

Sammantaget kan detta tolkas som en indikation på att tjänstemän och politiker i regionen ser avfallsförebyggande arbete tillsammans med kommunikation och beteendepåverkan, samt materialåtervinning och hantering av farligt avfall som prioriterade områden. Se figur om "Fördelningen av svar på frågan om vilket område man ser som det viktigaste att förbättra under 2016-2020".

Om du var tvungen att välja ett (1) av alla dessa ovanstående områden som allra viktigast att förbättra under 2016-2020, vilket område skulle det vara?

- Förebygga att avfall uppstår
- Underlätta för återanvändning
- Samla in och återvinna material för att kunna producera nya saker av det, istället för att använda jungfruligt material från naturen
- Samla in matavfall till produktion av biogas och biogödsel
- Samla in restavfall för energiutvinning till fjärrvärme och el
- Samla in park- och trädgårdsavfall och kompostera det till ny jord
- Samla in och återvinna material som konstruktionsmaterial
- Samla in och lägga avfall som inte kan behandlas på annat sätt på deponi
- Samla in och ta hand om farligt avfall
- Effektiva och klimatriktiga avfallstransporter
- Planering av plats för insamling av avfall
- Förebygga nedskräpning på offentliga platser
- Planering av plats för behandling av avfall
- Kommunikation och beteendepåverkan
- Annat, fyll på nästa sida
- Obesvarat

Figur: Fördelningen av svar på frågan om vilket område man ser som det viktigaste att förbättra under 2016-2020 GÖR OM FIGUREN!

Kommunala workshoppar

Ett viktigt underlag i arbetet med att ta fram gemensamma fokusområden och effektmål i regionen har varit att fånga synpunkter från en bredd av aktörer inom samtliga kommuner. Totalt har elva workshoppar genomförts med 13 kommuner där sammanlagt närmare 400 personer har deltagit. Dessa har representerat allt från olika kommunala förvaltningar och politiska partier till handel, näringsliv, föreningar, intresseorganisationer, fastighetsägare och avfallsentreprenörer. Uppgiften var att diskutera och formulera en vision för hur avfallshanteringen ser ut år 2020, vad som skiljer visionen från nuläget år 2015 samt vad som behöver göras fram till år 2020. Workshopparna har resulterat i värdefulla inspel till mål och åtgärder för hela regionen. Sammanställningen av alla synpunkter från samtliga kommunala workshoppar visar tydligt på tre särskilt viktiga teman att arbeta med: "Förebyggande, återanvändning och återbruk", "Sortering och insamling" samt "Kunskap och beteende".

Förebyggande, återanvändning och återbruk

En stark och frekvent förekommande viljeyttring har varit att mängden avfall ska minska och att återbruket istället ska öka. Detta har uttryckts genom ett stort antal tankar och idéer för framtidens avfallshandling. Många idéer har handlat om att det behövs lättillgängliga system för att hyra, låna, byta, samåga och reparera saker samt för att handla second hand. En annan aspekt som lyfts fram har varit att kvaliteten på produkter behöver bli bättre och diskussioner har förts kring hur incitamenten att tillverka produkter som håller länge och som enkelt går att reparera ska öka. Andra idéer har berört minskad användning eller förbud av förpackningar, platsbyråsar och reklamutskick samt ökad användning av "doggy-bag" på restauranger. Därtill har olika ekonomiska incitament samt kunskapsspridning och beteendepåverkan lyfts fram som möjliga vägar att nå målet, t.ex. att genom avfallstaxan ta ut höga avgifter på onödigt avfall och att anordna sociala events för bytes-handel och second hand.

Sortering och insamling

Att det ska vara "lätt att göra rätt" har varit ett centralt budskap från många workshopdeltagare. Att sortera sitt avfall ska vara enkelt och självklart för alla avfallsslag. Önskan är att fler avfallsslag ska sorteras ut, att matavfallsutsortering ska vara obligatoriskt samt att textil ska sorteras ut och återvinnas liksom att glas-, plast-, metallmaterial m.fl. som inte utgörs av förpackningar ska återvinnas. Visionen är att alla avfallsslag ska kunna sorteras och lämnas i närheten av bostaden. Det kan innebära fler och utvecklade miljöhus och återvinningsstationer och - centraler samt förbättrade insamlingsystem som tex fyrpack.. Ytor för avfallshandling behöver tydligt inkluderas i den fysiska planeringen. Andra idéer är att införa pantsystem på fler avfallsslag och att avfallssorteringsmöjligheter i den offentliga miljön behöver öka.

Kunskap och beteende

Genomgående för alla workshoppar har varit tankar om att våra beteenden behöver förändras, både konsumtionsbeteenden och beteenden för avfallshandling. Den här förändringen måste ske på bred front, det måste bli ett naturligt och accepterat sätt att agera. Vi behöver minska vår konsumtion av nya saker och konsumera mer resurssmart genom att låna och hyra, byta

och handla second hand. Vi behöver konsumera tjänster för reparationer och re-design istället för att köpa nytt. Vi behöver också fullt ut sortera vårt avfall i enlighet med de system som finns. Förutom lättillgängliga system för hållbar konsumtion och sortering behövs en generell kunskapsspridning för att motivera och öka förståelsen för varför våra beteenden behöver ändras. Alla människor behöver ha kunskap om kopplingen mellan konsumtion, avfall och miljö. Alla människor behöver också kunskap om de system som finns och hur och varför de är viktiga att använda. Det behövs utbildning i skolorna och allmänna informationskampanjer.

Sysavs strategiska agenda

Sysav tar årligen fram verksamhetsmål och handlingsplaner som visar vilket arbete som ska prioriteras för att Sysav på bästa sätt skall kunna bidra till visionen om världens mest hållbara region. För att kunna bidra till beslutsunderlaget för den regionala kretsloppsplanen 2016-2020 har Sysavs målarbete under 2015 genomförts med sikte på år 2020. Resultatet, Sysavs strategiska agenda, har ingått som ett av beslutsunderlagen till kretsloppsplanens fokusområden och effektmål. De framtagna effektmålen i kretsloppsplanen styr i sin tur avfallshanteringen i hela regionen, inklusive inom Sysavs verksamhet. Sysavs egna handlingsplaner följs upp och sammanställs inom verksamhetens ordinarie uppföljningen av mål och handlingsplaner. Sysav samlar dessa uppföljningar för sin dokumentation

Den övergripande inriktningen för Sysavs strategiska agenda 2020 är:

- Stärka samarbetet med ägarkommunerna – utveckla och använda Sysav som en av motorerna i den regionala utvecklingen av en hållbar avfallshantering
- Säkra och optimera dagens verksamhet
- Utveckla nya affärer och partnerskap uppåt i avfallshierarkin

Inom denna övergripande inriktning identifierades flera områden som viktiga för utvecklingen av en hållbar regional avfallshantering, så som:

- Planera för regionala samarbeten med kommuner
- Stärkta kundrelationer
- Ökat återbruk på ÅVC
- Ökad materialåtervinning
- Nya metoder uppåt i avfallshierarkin, t.ex. grönare värme, mindre restprodukter, ökat produktvärde
- Ökat förtroende för Sysav som samhällsansvarig och pålitlig avfallsaktör
- Kommunikationsstrategi inklusive utvecklad hållbarhetsredovisning
- Utveckla partnerstrategi
- Kvalitetssäkring av inkommande avfallsbränslen

Sysavs strategiska agenda och den regionala kretsloppsplanens effektmål talar sammantaget om vilka frågor bolaget och dess ägare gemensamt bedömer som de allra viktigaste viktiga att arbeta med under de närmaste åren för att nå Sysavs vision om världens mest hållbara region.

Barnperspektivet

För att höra om barnens syn på den framtida avfallshanteringen och vad de tycker är viktigt genomfördes rundabordssamtal med miljöråden från två olika skolor. Från Kastanjeskolan i Malmö kom en grupp bestående av sju elever i åk 4-9 och från Kungshögsskolan i Oxie kom sju elever i åk 3-6. Före samtalet fick de en kortare visning av Sysavs verksamhet.

Samtalen genomfördes med hjälp av inspirationsbilder och skapandet av ett bildcollage. Samtalsledaren försökte hålla en så förutsättningslös diskussion som möjligt, utan att styra barnen och där barnen kunde utveckla sina tankar, men samtidigt se till att alla kom till tals.

Gemensamt för båda grupperna var att källsortering och återvinning var en självklarhet – det gör man bara. Samtalen handlade även mycket om hur man får fler att återvinna och hur det kan bli ännu enklare att göra rätt.

Viss skillnad fanns det mellan de yngre och de äldre barnen. I gruppen med yngre barn lades stor del av samtalet på just diskussionerna om återvinning. De hade många kreativa idéer om återbruk och hur man kunde göra nytt av gammalt. I den gruppen var det också självklart att både köpa och sälja på loppis. De ville gärna att det skulle finnas fler mötesplatser för byteshandel, loppis, reparation och kreativt skapande. Att vara rädd om naturen och inte skräpa ner var viktigt, men barnen reflekterade även över en social och ekonomisk hållbarhet och visade ett tydligt rättvisetänk genom att till exempel uttrycka vikten av att alla får gå i skola och att alla ska ha ett jobb.

Bland de äldre barnen märktes påverkan av gruppsyck mer tydligt. De diskuterade vikten av mediala förebilder som skapar positiva trender av att göra bra miljöval. De var överens om att det var bra att sälja och köpa på loppis men kände ett visst behov av att det skulle vara socialt accepterat. De var tydliga med att ansvaret är deras eget och att alla måste bidra till en mer hållbar miljö. För att ändra sitt beteende måste budskapen göras tydligare och vara kopplade till människors vardag och verklighet. De tyckte att sociala medier för att sprida goda exempel skulle användas mer. Barn och ungdomar lever i nuet, så fokus måste vara här och nu.

Båda grupperna pratade också mycket om våra konsumtionsmönster och att vi köper mycket som vi egentligen inte behöver. De äldre eleverna var också starkt medvetna om hur yttre faktorer lockar oss att konsumera mer och att vi gör en mängd ogenomtänkta val. Men deras budskap var att det gäller att agera för en förändring nu.

BILD på collaget

Kretsloppsplanens utveckling 2016-2020

AVFALLSPLANERING ÄR ETT GEMENSAMT ARBETE

Kretsloppsplanen är ett strategiskt dokument för hela regionen där fokusområden och effektmål anger riktningen för Sysav och dess 14 ägarkommuners utvecklingsarbete på avfallsområdet till år 2020.

Arbetet med den regionala kretsloppsplanen för år 2016 - 2020 inleddes under 2014 och har genomförts av ett brett engagemang och samarbete mellan Sysav och dess ägarkommuner men även av samarbete inom respektive organisation. Genom regionalt samarbete har det arbetats fram gemensamma fokusområden och effektmål för samtliga kommuner och Sysav. Förutom i den regionala kretsloppsplanen, finns de beslutade fokusområdena och effektmålen i respektive kommuns avfallsplan, som därmed utgör en gemensam utgångspunkt för kommunerna och Sysav fram till år 2020. Med denna gemensamma grund kan resurser nyttjas effektivt och olika aktiviteter i hela avfallskedjan samordnas för att ge bästa förutsättningar för ett effektivt och framgångsrikt utvecklingsarbete under perioden.

Bild av förankringsarbetet

KRETSLOPPSPLANENS FOKUSOMRÅDEN OCH EFFEKTMÅL TILL ÅR 2020

Det gemensamma arbetet i regionen har resulterat i tre fokusområden, vilka är de områden inom avfallshanteringen som regionen ska satsa på till år 2020. Avfallshierarkin genomsyrar fokusområdenas riktning med minskade avfallsmängder, ökad återvinning och minskad miljöpåverkan. Fokusområdena fångar också in avfallskedjans olika delar, från konsumtion och uppkomst av avfall till sortering och vidare hantering av det avfall som uppkommer.

Gemensamt för samtliga fokusområden är ordet Hållbar. Hållbarhetsbegreppet innefattar tre perspektiv: ekologiskt, socialt och ekonomiskt. Alla perspektiven är viktiga att ha med för att utvecklingen av avfallshanteringen ska lyckas och bidra till en hållbar samhällsutveckling. Det innebär samtidigt att avvägningar mellan olika intressen måste göras för att förverkliga fokusområdenas inriktningar.

Det gemensamma arbetet i regionen har resulterat i åtta gemensamma effektmål kopplat till fokusområdena. Effektmålen är mätbara och formulerar vad som ska uppnås tillsammans i Sysav-regionen och i samtliga ägarkommuner fram till 2020. Fokusområdena och effektmålen är summerade nedan.

År 2020 är den totala mängden hushållsavfall per person mindre än år 2015

År 2020 är den totala mängden textilavfall i restavfallet halverad jämfört med år 2015

År 2018 är 50 % av matavfallet utsorterat och behandlat biologiskt så att växtnäring och energi tagits tillvara, år 2020 är nivån ännu högre.

År 2020 är mängden förpackningar och tidningar i restavfallet halverad för respektive material jämfört med år 2015

År 2020 är nedskräpningen mindre än år 2016

År 2020 är mängden farligt avfall i restavfallet noll

År 2020 är avfallstransporterna fossilbränslefria

År 2020 är våra intressenters förtroende för hela avfallskedjan större än år 2016.

HÅLLBAR KONSUMTION FÖR MINSKADE AVFALLSMÄNGDER

Fokusområde 1

Hållbar konsumtion för minskade avfallsmängder

MÅL

År 2020 är den totala mängden hushållsavfall per person mindre än år 2015

Att bryta den generella ökningen av avfallsmängderna är en av de stora utmaningarna för en hållbar utveckling och att minska mängden avfall är ett övergripande mål inom hela EU. Målet innebär att bryta trenden med ökande hushållsavfallsmängder i kommunen och regionen.

Målet följs upp genom att mäta mängden hushållsavfall som uppkommer i förhållande till antal invånare. Detta görs både för kommunen och för regionen. Uppföljningen görs i enlighet med branschens gemensamma statistiksystem Avfall Web. År 2014 var mängden hushållsavfall i regionen i snitt 575 kg/person.

År 2020 är den totala mängden textilavfall i restavfallet halverad jämfört med år 2015

Produktion av textil och kläder är ofta förknippad med stor negativ påverkan på miljön och dåliga arbetsförhållanden i produktionsledet, och vår konsumtion är mycket hög. Nationella mål för insamling, återanvändning och materialåtervinning av textilavfall förväntas under avfallsplanens giltighetstid.

Målet följs upp genom att mäta mängden textil i restavfallet i förhållande till antal invånare. Detta görs både för kommunen och för regionen. År 2014 var mängden textil i det insamlade restavfallet i regionen ca 5 kg/person.

Fokusområde 2

Hållbar sortering med ökad återvinning

MÅL

År 2018 är 50 % av matavfallet utsorterat och behandlat biologiskt så att växtnäring och energi tagits tillvara, år 2020 är nivån ännu högre.

Matavfall är ett avfallsslag som berör och engagerar, ändå är det stora mängder matavfall som inte sorteras ut. Målet är relaterat till den totala mängden matavfall, eftersom matsvinnet samtidigt behöver minska. Genom biologisk behandling kan växtnäring och energi tas tillvara som biogödsel och biogas.

Matavfallets näringsämnen finns kvar i biogödseln som kan återföras till åkermark. Energin i matavfallet kan omvandlas till biogas som kan användas som drivmedel. Målet har en likformighet med det nationella målet för biologisk behandling av matavfall.

Målet följs upp genom att mäta mängden matavfall som sorteras ut och går till biologisk behandling i förhållande till antal invånare. Detta görs både för kommunen och för regionen. Mängden relateras till den totala mängden matavfall som uppkommer, som år 2014 uppskattades till 109 kg/person. År 2014 var andelen matavfall som sorterades ut och behandlades biologiskt i regionen 36 %.

År 2020 är mängden förpackningar och tidningar i restavfallet halverad för respektive material jämfört med 2015

Förpackningar och tidningar är avfallsslag som ska sorteras ut för att återvinnas. Genom materialåtervinning utnyttjas materialet vilket ger en miljövinst jämfört med energiutvinning. Nya mål för ökad utsortering och insamling av förpackningar och tidningar förväntas under kretsloppsplanens giltighetstid

både nationellt och inom EU.

Målet följs upp genom att mäta mängden förpackningar av olika slag samt tidningar i restavfallet i förhållande till antal invånare. Detta görs både för kommunen och för regionen. År 2014 var mängden förpackningar och tidningar i det insamlade restavfallet i regionen ca 83 kg/person.

År 2020 är nedskräpningen mindre än år 2016

Nedskräpning ger negativa effekter ur ekonomiska, miljömässiga och sociala perspektiv. Som en del av en hållbar samhällsutveckling är därför en minskning av nedskräpningen viktig. Nedskräpning sker i offentliga miljöer, i naturområden, i vattendrag och i sjöar och hav. Den nationella avfallsplanen innehåller mål om att minska nedskräpningen och under kretsloppsplanens giltighetstid förväntas krav på att kommunala avfallsplaner ska innehålla åtgärder mot nedskräpning.

Målet följs upp genom att mäta nedskräpning på olika sätt. Metoder för mätningar har tagits fram av Håll Sverige Rent, men även andra mätningar kan komma att tas fram och användas. En första mätning görs under år 2016.

Fokusområde 3

Hållbar hantering för en renare miljö

MÅL

År 2020 är mängden farligt avfall i restavfallet noll

Farligt avfall innehåller ämnen som inte ska spridas vidare i kretsloppet, därför ska det sorteras ut och behandlas separat. Avfallsplanen ska innehålla mål för att minska det farliga avfallets spridning.

Målet följs upp genom att mäta mängden farligt avfall av olika slag i restavfallet. Detta görs både för kommunen och för regionen. År 2014 var mängden farligt avfall i restavfallet i regionen 645 ton.

År 2020 är avfallstransporterna fossilbränslefria

Transporter har en stor inverkan på miljön. Fossila bränslen kan ersättas med förnyelsebara bränslen, som biogas från matavfall eller etanol från jordbruksprodukter. Transporter kan också drivas av el som produceras från förnyelsebara källor, som sol och vind. Målet har stark förankring i de nationella miljömålen och det ligger också i linje med Skåne läns och Region Skånes mål om hållbara transporter i Skåne samt Klimatsamverkan Skånes uppprop 100 % fossilbränslefritt Skåne 2020.

Målet följs upp genom att mäta andelen avfallsfordon som används för insamling av hushållsavfallet som körs på fossilbränslefria drivmedel. Detta görs både för kommunen och för regionen. En första mätning görs under år 2016.

År 2020 är våra intressenters förtroende för hela avfallskedjan större än år 2016

En grundförutsättning för att få fler att sortera ut sitt avfall är att avfallshanteringen upplevs som pålitlig ur alla hållbarhetsaspekter. Avfallskedjan har många aktörer och för att avfallshanteringen ska hålla hög kvalitet krävs att samtliga aktörer gör på rätt sätt, från avfallslämnare via insamlare till avfallsbehandlare.

Målet följs upp genom enkätundersökningar som vänder sig till intressenter i hela avfallskedjan, som kunder, fastighetsägare, andra samarbetspartners, politiker, insamlingsentreprenörer och behandlingsföretag. En första mätning görs under år 2016.

STRATEGIER FÖR KRETSLOPPSPLANENS GENOMFÖRANDE

För att nå kretsloppsplanens mål kommer det att krävas många olika typer av åtgärder med många aktörers engagemang och delaktighet. Vid sidan av fokusområden och effektmål har det gemensamma arbetet i regionen identifierat några övergripande strategier för att nå målen. Strategierna är viktiga utgångspunkter för de handlingsplaner som ska tas fram årligen, så att kretsloppsplanens mål ska kunna uppnås.

Kommunikation

Kretsloppsplanens mål kräver en beteendeförändring hos oss som bor och är verksamma i regionen. För att skapa ett förändrat beteende behövs kunskap och motivation. Det kan handla om kunskap om konsumtionens miljöpåverkan, om alternativa konsumtionsbeteenden och om varför vi ska sortera vårt avfall. Förståelsen för betydelsen av det egna beteendet är viktigt. Även en öppen och transparent kommunikation inom och om hela avfallskedjan är viktig för att skapa förtroende och därmed motivation hos allmänheten. Kommunikation är därför en viktig strategi i förändringsarbetet.

Tillgänglighet

En avgörande faktor för att kunna nå målen är att det finns fysiska förutsättningar. Platser för att byta, låna och reparera saker samt second hand-butiker behöver finnas tillgängliga, liksom platser där avfall av alla slag kan sorteras och lämnas. För detta krävs att avfallshanteringen finns med i planeringsprocessen, från översiktsplaner och detaljplaner till bygglovshantering, när samhället byggs och förändras samt att återvinningscentralerna i regionen utvecklas. Större och resurskrävande satsningar för ökad tillgänglighet behöver samordnas regionalt.

Samverkan

För att nå målen behöver många olika aktörer bidra. Olika kommunala förvaltningar behöver vara med, till exempel inom stadsbyggnad, park- och gata, skola och utbildning samt miljö. Därtill spelar aktörer som är verksamma i kommunen en mycket viktig roll, som avfallsentreprenörer, fastighetsföretag, bostadsrättsföreningar, handel, näringsliv, föreningsliv, intresseorganisationer, second hand-aktörer och många andra. Samverkan behövs även i regionen, mellan Sysav och ägarkommunerna. För ett effektivt och framgångsrikt arbete behöver alla dessa aktörer på olika sätt bidra och samverka med varandra. Detta förutsätter i sin tur att det finns tillräckliga personalresurser. Medarbetare som kan prioritera, driva och arbeta med kretsloppsplanens mål och åtgärder kommer att behövas hos flera aktörer inom kommunen. Funktioner som projektledare och inköpare är särskilt viktiga för att verkställa målen.

Investeringar

Investeringar i tekniska lösningar är en grundläggande förutsättning för att göra målen möjliga att uppnå. Fler insamlingsplatser för återbruk eller andra fordon för avfallsinsamling

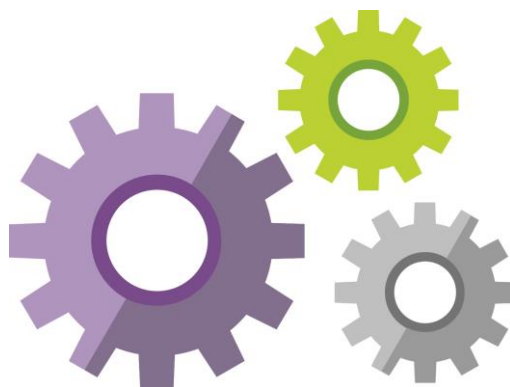
är exempel på sådant som kommer att behövas, liksom ny teknik för utveckling och anpassning av avfallsbehandlingen.

Styrmedel

Ekonomiska styrmedel är ett sätt att tydligt visa riktningen på avfallsarbetet, så att det blir ekonomiskt fördelaktigt att göra rätt och dyrt att göra fel. Genom styrning av avgifternas storlek kan boende och verksamheter i kommunen motiveras att göra det som går i linje med kretsloppsplanens mål.

Innovation

Kretsloppsplanens mål förutsätter innovationer, alltså nya idéer och lösningar. Det kan exempelvis handla om nya system för återbruk, nya behandlingsmetoder eller ny avsättning för insamlat material. Med innovationer utvecklas möjligheterna till en mer hållbar avfallshantering.

HANDLINGSPLANER FÖR KRETSLOPPSPLANENS GENOMFÖRANDE

Den regionala kretsloppsplanen innehåller effektmål och strategier som är gemensamma för regionen. Effektmålen tar sikte på år 2020. Kretsloppsplanen innehåller inte detaljerade eller tidssatta åtgärder för att nå målen. Handlingsplaner med åtgärder tas istället fram på årlig basis. På så sätt kommer man att under kretsloppsplanens hela giltighetstid kunna arbeta med de mest prioriterade åtgärderna för att nå de uppsatta effektmålen.

I handlingsplanen för respektive år kommer det framgå vilka åtgärder som ska genomföras under året samt vem som ansvarar för dessa.

Planering av åtgärder

Gemensamma handlingsplaner för ägarkommunerna och Sysav tas fram och beslutas årligen av regionens avfallsplaneringsgrupp, med representanter för samtliga ägarkommuner och Sysav.

Genom att handlingsplanerna uppdateras årligen med nya åtgärder är kretsloppsplanen ett levande dokument som ständigt utvecklas. Detta ökar förutsättningarna för att kunna nå effektmålen.

Uppföljning av effektmål och gemensamma handlingsplaner

För att kunna veta om regionen är på rätt väg mot kretsloppsplanens effektmål 2020 är det viktigt att följa upp på ett planerat sätt hur regionens avfallshantering utvecklas. Likaså är det viktigt att följa upp om de åtgärder och projekt som bedrivs under perioden har förväntat genomslag och effekt.

Uppföljningen av effektmålen och utvärderingen av de gemensamma åtgärderna utifrån den aktuella handlingsplanen ansvarar regionens avfallsplaneringsgrupp för. Sysav samlar dessa uppföljningar för en gemensam dokumentation.

Statistik över avfallshanteringen i regionen

Utvecklingen av avfallshanteringen i regionen med koppling till kretsloppsplanens effektmål utvärderas årligen genom att uppkomna avfallsmängder registreras och genom att plockanalyser och andra undersökningar genomförs.

Varje kommun rapporterar in information om uppkomna avfallsmängder i den egna kommunen i det gemensamma statistikverktyget Avfall Web.

Därutöver görs gemensamma undersökningar för ägarkommunerna och Sysav för att följa utvecklingen hos övriga effektmål som inte fångas via inhämtning av avfallsstatistik och plockanalyser, så som nedskräpningens utveckling i kommunerna, andelen avfallsfordon med fossilfria drivmedel och hur intressenternas förtroende för avfallshanteringen utvecklas i regionen. Dessa undersökningar görs inom ramen för den regionala avfallsplaneringsgruppens arbete.

Avfallshanteringens nuläge och framtid

REGIONENS AVFALLSHANTERINGEN OCH OMVÄRLDENS KRAV

Avfall från hushållen samlas vanligen in genom någon typ av kärssystem. Det finns separata kärl, delade kärl och fyrfackskärl. För flerfamiljshus eller andra trånga utrymmen kan avfallet även samlas in genom underjordsbehållare eller sopsug. Hushållens grovavfall lämnas på en återvinningscentral (ÅVC) och där kan även farligt avfall lämnas. Som en förbättrad service finns även insamling av farligt avfall med hjälp av Farligt Avfall-bil och Samlaren. För de hushåll som inte har fyrfackssystem lämnas tidningar och förpackningar på en återvinningsstation.

Sysav och dotterbolaget Sysav Industri tog under 2014 emot 932 900 ton avfall för behandling varav 401 500 ton kommer från hushållen i regionen vilket är en ökning jämfört med tidigare år. Av dessa lämnas 168 600 ton på en ÅVC och även här ökade mängderna men även antalet besökare. På ÅVC finns även möjlighet att lämna saker till återbruk genom samarbete med etablerade välgörenhetsorganisationer. Mottaget avfall materialåtervinns, behandlas biologiskt eller förbränns med energiåtervinning. Där det inte finns något sätt att nyttiggöra avfallet läggs det på en deponi.

BILD:

Avfallsområdet regleras och vägleds av lagar, planer, mål och strategier på EU-nivå samt nationell, regional och lokal nivå. EU anger ramarna för den europeiska avfallslagstiftningen, riksdagen beslutar utifrån dessa ramar om den svenska avfallshanteringen. Därtill tas miljömål fram på såväl nationell som regional och kommunal nivå.

I kretsloppsplanens fokusområden och effektmål lyfts särskilda områden inom avfallshanteringen fram. Dessa är textilavfall, matavfall, förpackningar och tidningar, farligt avfall, transporter samt den totala mängden hushållsavfall.

Hushållens totala avfallsmängder

Hushållsavfall är det avfall som uppstår på platser där människor vistas, i ett boende men även t.ex. fikarum på arbetsplatser eller offentliga platser. Det behöver alltså inte uppstå i ett hem. I genomsnitt uppstår 481 kilo hushållsavfall per person och år i Europa. Där är trenden att hushållsavfallet minskar. I Sverige uppstod 466 kilo hushållsavfall per person och år (2014) och tvärt emot Europa är trenden i Sverige att mängden fortsätter att öka. Från 2013 till 2014 har mängden ökat med 2 %. Och i ett längre perspektiv har den totala mängden hushållsavfall ökat med 69 procent; från 2,6 miljoner ton 1975 till 4,4 miljoner ton 2013. Även med ett framåtblickande perspektiv är prognosen ökade avfallsmängder vilket baseras på den historiska avfallsökningen och prognosen för tillväxt av BNP.

Det är viktigt att bryta trenden med ökade avfallsmängder. Att förebygga avfall ger stora miljövinster. Om mängden avfall minskar, minskar även behovet av energi, jordens resurser varar längre och det blir mindre utsläpp av växthusgaser. Kan hushållsavfallet i Sverige minska med 5 procent minskar utsläppen med växthusgaser med 300 000 ton koldioxidekvivalenter. Det motsvarar årsutsläppet från 100 000 bilar. Att producera och konsumera mindre gör att det blir mindre avfall. Dessutom skulle energi motsvarande en större stad sparas.

I det nationella avfallsförebyggande programmet som tagits fram av Naturvårdsverket finns det fyra fokusområden; matsvinn, bygg- och rivningsavfall, textil och elektronik. Dessa områden ger upphov till mycket avfall eller har en stor miljöpåverkan per kilo vara. Genom att arbeta med att minska dessa avfall kan stora miljövinster göras.

Textil

Tillverkning av textil kräver stora mängder vatten, energi och kemikalier. Konsumtionen av textil i Sverige ökade med 40 % det senaste decenniet, vilket medför miljöproblem både här och i tillverkningsländerna. Av det stora flödet av textil i Sverige samlas bara en femtedel in, resten förbränns.

Materialåtervinning av textil är svårt eftersom textil ofta är en blandning av olika material, och den generella kvalitén har under de senaste decennierna sjunkit. Någon storskalig industriell återvinning av textil finns ännu inte i Sverige, men forskning pågår. Det talas också om att införa styrmedel i form av producentansvar på textil.

Sysav och delägarkommunerna arbetar för att uppmärksamma textilens miljöpåverkan och uppmuntra till en smartare konsumtion. Det handlar till exempel om att lämna in och handla kläder second hand, laga trasiga kläder istället för att slänga och tänka efter innan man shoppar.

På samtliga Sysavs återvinningscentraler finns möjlighet att lämna kläder till återbruk/återvinning. Det sker i samarbete med olika frivilligorganisationer, bland annat Myrorna, som uppger att mer än 90 % av insamlat material återanvänds eller återvinns.

Matavfall

Matavfall är en viktig resurs eftersom det kan återvinnas som energi och näring. Genom att sortera ut matavfall från restavfallet och behandla det biologiskt omvandlas matavfall till biogödsel och biogas. Energin i biogasen ersätter fossila bränslen. Näringen i biogödseln ersätter handelsgödsel. Där är fosfor särskilt viktig att recirkulera då den finns i begränsad mängd och riskerar att ta slut i framtiden. Riksdagen har antagit ett nationellt miljömål som innebär att 50 % av allt matavfall ska återvinnas genom biologisk behandling senast 2018.

Kommunerna i Sysavregionen samlade i januari 2015 in 40 % av matavfallet i regionen, vilket kan jämföras med 36 % i januari 2014. Några kommuner har sedan flera år klarat det nationella målet medan andra är på god väg. Genom fortsatt arbete med att bygga ut

insamlingen samt kommunikation till medborgare om nyttan med utsortereringen ser prognosen god ut för att nå det nationella målet 2018. Därefter är ambitionen att sortera ut ännu mer.

Återvinning av näring och energi sker genom att matavfallet läggs i våtstarka papperspåsar som samlas in och förbehandlas till en slurry. Slurryn omvandlas därefter till biogas och biogödsel i en biogasanläggning. Matavfallet blir därmed ett lokalproducerat miljöbränsle och miljögödsel.

Förpackningar och tidningar

Genom att återvinna förpackningar sparas både energi och material. Trots att det krävs transporter blir ändå den slutliga miljövinsten stor. Därför är det viktigt att sortera sina förpackningar så att det inte hamnar i restavfallet. Materialåtervinning leder till minskad energianvändning där vinsterna är större jämfört med energiåtervinning av förpackningar och tidningar.

Mycket förpackningar återfinns fortfarande i restavfallet. År 2014 var mängden förpackningar och tidningar i det insamlade restavfallet i regionen ca 83 kg/invånare, vilket motsvarar omkring en tredjedel av det totala restavfallet. Denna siffra har varit mer eller mindre densamma de senaste åren, redan 2011 bestod en tredjedel av restavfallet av tidningar och förpackningar. Det finns alltså stor förbättringspotential i att öka utsortereringen av tidningar och förpackningar.

Under kretsloppsplanens period kommer EU förändra avfallsdirektivet för förpackningsavfall och redan idag finns förslag om ett mål om 80 % återvinning och förberedelse för återanvändning till 2030.

Farligt avfall

Farligt avfall är sådant avfall som kan utgöra en risk för liv och hälsa. Avfallet kan ha egenskaper som är frätande, toxiskt, radioaktivt, brandfarligt eller liknande. Därför är det mycket viktigt att farligt avfall sorteras ut, hanteras separat och inte går tillbaka in i kretsloppet. Kunskapen om vad som är farligt avfall och hur det ska sorteras är av varierande grad hos medborgarna, vilket innebär att det i restavfallet återfinns batterier, glödlampor, nagellack, elektronik med mera.

Under 2014 var mängden farligt avfall i det insamlade restavfallet i regionen cirka 645 ton. Bland annat innehöll restavfallet omkring 3 miljoner batterier och 2 miljoner glödlampor och andra ljuskällor.

För att förbättra insamlingsmöjligheterna finns det numera i regionen två nya insamlingssystem, förutom som tidigare insamling av farligt avfall på ÅVC; Farligt Avfall-bil och Samlaren. Farligt Avfall-bilen har ersatt miljöstationerna och kan, i och med att den är bemannad, förutom att ta emot farligt avfall även hjälpa kunder med rådgivning. Samlaren är

ett insamlingskåp för småelektronik, batterier och glödlampor och finns utplacerad runt om i regionen, främst i livsmedelsaffärer.

Transporter

Transporter har en stor inverkan på miljön genom sitt bidrag till växthuseffekten, luftföroreningar och påverkan på människors hälsa. Det svenska transportsystemet är i dagsläget starkt beroende av fossila bränslen. För att minska transportsektorns klimatpåverkan måste andelen fordon som drivs med fossilfria bränslen öka, samtidigt som fordonen även måste bli mer energieffektiva. Genom att ersätta fossila bränslen med förnyelsebara bränslen minskar koldioxidutsläppen i väsentlig grad. Ett fordon som till exempel körs på biogas minskar utsläppen med 80 % jämfört med bensin. Biogas produceras dessutom till stor del av restprodukter som avfall, vilket bidrar till en hållbar avfallshantering. En positiv trend från de senaste åren är minskade utsläpp från alla inrikes transporter i landet. För 2014 var den gemensamma andelen fossilfria drivmedel vid insamling av hushållens avfall av ägarkommunerna 56 %. Endast en kommun kör idag 100 % fossilfritt vid insamling av hushållsavfall, vilket innebär att det finns en stor förbättringspotential både hos kommunerna och hos Sysav.